

**Taloukasvun ja kestävän kehityksen
suhteesta:
Kansainväliset, EU:n ja jäsenvaltioiden
strategiat, aloitteet ja toimet**

ESDN Tapaustutkimus nro 1

Gerald Berger & Nisida Gjoksi

ESDN Office Team

Maaliskuu 2010

Käännös Suomen kestävän kehityksen toimikunnan kokoukseen 22.6.2010
Alkuperäisraportti: <http://www.sd-network.eu> > ESDN Case studies

ESDN Case Studies

Sisältö

JOHDANTO	3
YK:N YMPÄRISTÖOHJELMAN (UNEP) VIHREÄÄ TALOUTTA KOSKEVA ALOITE	3
KEHITYSPROESSI	3
KÄSITYS TALOUSKASVUSTA SEKÄ SEN SUHTEESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.....	4
TAVOITTEET JA AIHEALUEET.....	4
HALLINTA JA TOIMEENPANO	5
OECD: VIHREÄN KASVUN STRATEGIAN LAADINTA	6
KEHITYSPROESSI	6
KÄSITYS TALOUSKASVUSTA SEKÄ SEN SUHTEESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.....	7
TAVOITTEET JA AIHEALUEET.....	7
HALLINTA JA TOIMEENPANO	8
EUROOPAN UNIONI: EUROOPPA 2020 -STRATEGIA	8
KEHITYSPROESSI	8
KÄSITYS TALOUSKASVUSTA SEKÄ SEN SUHTEESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.....	9
TAVOITTEET JA AIHEALUEET.....	10
HALLINTA JA TOIMEENPANO	11
ITÄVALTA: GROWTH IN TRANSITION -ALOITE	12
KEHITYSPROESSI	12
KÄSITYS TALOUSKASVUSTA SEKÄ SEN SUHTEESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.....	12
TAVOITTEET JA AIHEALUEET.....	13
HALLINTA JA TOIMEENPANO	13
IRLANTI: ÄLYKKÄÄN TALOUDEN STRATEGIA	13
KEHITYSPROESSI	13
KÄSITYS TALOUSKASVUSTA SEKÄ SEN SUHTEESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.....	14
TAVOITTEET JA AIHEALUEET.....	15
HALLINTA JA TOIMEENPANO	16
YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA: PROSPERITY WITHOUT GROWTH -RAPORTTI	17
KEHITYSPROESSI	17
KÄSITYS TALOUSKASVUSTA SEKÄ SEN SUHTEESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN.....	17
TAVOITTEET JA AIHEALUEET.....	18
HALLINTA JA TOIMEENPANO	19
YHTEENVETOTAULUKKO: STRATEGIAT, ALOITTEET JA TOIMET	20
PÄÄTELMÄT	23
VIITTEET	24

Johdanto

Viimeaikainen rahoitus- ja talouskriisi sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet ovat saaneet valtavasti huomiota kansainvälisissä järjestöissä ja eri maiden hallituselimissä. Kriisitilanne on johtanut siihen, että talouskasvu ensisijaisena poliittisena tavoitteena on kyseenalaistettu. Samalla on ryhdytty pohtimaan, miten talouden kehitys saataisiin kestävämmälle uralle. Pohdintaprosessiin ovat osallistuneet poliittisen kentän eri tasot, jotka ovat kehittäneet tai kehittävät parhaillaan strategioita, aloitteita ja toimia, joilla voitaisiin luoda yhteys talouskasvun ja kestävän kehityksen välille.

Tässä Euroopan kestävän kehityksen verkoston ESDN:n ensimmäisessä tapaustutkimuksessa luodaan katsaus muutamiin kansainvälisiin, EU:n ja jäsenvaltioiden strategioihin, aloitteisiin ja toimiin. Näihin kuuluvat YK:n ympäristöohjelman (UNEP) vihreää taloutta koskeva aloite Green Economy Initiative (GEI), OECD:n vihreää kasvua koskeva työ ja vihreän kasvun strategian (Green Growth Strategy) laadinta, EU 2020 -strategia, Itävallan Growth in Transition -aloite, Irlannin älykästä talousstrategiaa koskeva Smart Economy Strategy -aloite sekä Yhdistyneen kuningaskunnan kestävän kehityksen toimikunnan (SDC) raportti "Prosperity without Growth". ESDN:n katsauksessa tarkastellaan alustavasti eri näkökohtia, joita ovat kehitysprosessi, käsitys kasvusta sekä sen suhteesta kestäväan kehitykseen, tavoitteet ja aihealueet sekä hallintamekanismit ja toteutusvälineet. Laadinnassa on hyödynnetty [ESDN:n joulukuun 2009 neljännesvuosittaisista raporttia](#) varten tehtyä työtä sekä raporttiin liittyvien strategioiden ja aloitteiden perusteellista aineistoanalyysiä.

Tapaustutkimusraportissa ei ole pohdittu talouskasvun ja kestävän kehityksen käsitteitä tai niiden yhteyksiä, sillä näitä on käsitelty ESDN:n joulukuun 2009 neljännesvuosittaisessa raportissa ja alan tutkimuskirjallisuudessa (esim. Baumgärtner & Quaas, 2010; Rapp Nilsen, 2010; Martinez Alier, 2009; Rodrik, 2008; Baumol ym., 2007; Spangenberg ym., 2002; Daly, 1996). Raportissa pohditaan sitä vastoin tavoitteita, aihealueita, prosesseja ja hallintamekanismeja. Sen lopussa on taulukko, jossa vertaillaan eri strategioita, aloitteita ja toimia edellä mainituista näkökulmista, sekä päätelmät.

YK:n ympäristöohjelman (UNEP) vihreää taloutta koskeva aloite

Kehitysprosessi

[YK:n ympäristöohjelman \(United Nations Environment Programme, UNEP\) lanseeraamaa Vihreää taloutta koskevaa aloitetta \(Green Economy Initiative, GEI\)](#) on kehitetty yhteistyössä muiden YK:n organisaatioiden, tutkimuslaitosten, asiantuntijaryhmien, elinkeinoelämän ja ympäristöjärjestöjen asiantuntijoiden kanssa. Tässä asiantuntijaverkostossa on jaettu tietoa ja asiantuntemusta siitä, kuinka siirtyminen vihreään talouteen pystytään toteuttamaan onnistuneesti. GEI-aloitteen oli alun perin tarkoitus kestää kaksi vuotta, mutta sitä on laajennettu kattamaan useita muita asiaan liittyviä UNEPin ja YK:n aloitteita. Mainituissa aloitteissa tuotetaan makrotaloudellista tietoa, jonka perusteella ympäristöalalle tehtäviä investointeja saadaan lisättyä merkittävästi. Näin puolestaan tuetaan kestävää talouskehitystä ja työpaikkojen luomista sekä vähennetään köyhyyttä.

Meneillään oleva rahoituskriisi sai UNEPin käynnistämään vuoden 2009 alussa GEI:n yhteydessä myös [Global Green New Deal -aloitteen \(GGND\)](#). Sen tarkoituksena on saada aikaan muutos uudistamalla talouksien rakennetta vihreän kehityksen mukaiseksi verokannustinten avulla (UNEP, 2009a). GGND-aloite valmisteltiin yhteistyössä yli 20 YK:n viraston ja hallitustenvälisen organisaation kanssa, ja se esiteltiin Lontoon G20-huippukokouksen osallistujille huhtikuussa 2009. UNEP kehitti edelleen alkuperäistä GGND-selvitystään [Global Green New Deal -päivityksellä](#) (UNEP, 2009b), joka julkistettiin Pittsburghin G20-huippukokouksessa syyskuussa 2009.

Käsitys talouskasvusta sekä sen suhteesta kestävään kehitykseen

GEI- ja GGND-aloitteissa todetaan molemmissa, että teknologiaan ja uusiutuvaan energiaan eri sektoreilla tehtävät vihreät investoinnit ovat uusia talouskasvun vetureita, joilla pystytään tehostamaan ympäristönsuojelua, luomaan lisää työpaikkoja ja vähentämään köyhyyttä. Aloitteiden tavoitteiksi on asetettu kestävä talouskehityksen edistäminen vihreiden investointien ja teknologioiden avulla (UNEP, 2009a; UNEP, 2009b). Kasvun sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna työpaikkojen lisäämiseen tähtäävä vihreä talouskasvu sekä koulutuksen kannustimet ovat olennaisia, sillä ne lisäävät sosiaalista osallisuutta. Suuri merkitys on yrityksillä, koulutuslaitoksilla, yliopistoilla, liiketalouden oppilaitoksilla ja hallituksilla, jotka tarjoavat kannustimia ja rahoitusta koulutukseen ja osaamisen lisäämiseen (UNEP, 2009a). Kulutusjohtoisesta kasvusta todetaan, että mikäli 1900-luvun tuotanto- ja kulutusmallit pysyvät ennallaan, ihmisten hyvinvointia ei todennäköisesti pystytä nostamaan halutulle tasolle, köyhyyttä ei saada vähennettyä eikä kestävyyttä tukevasta kaupankäynnistä tule totta (UNEP, 2009a, 25). GEI-aloitteessa kuitenkin ainoastaan viitataan ohimennen siihen, että ympäristön tilan heikkenemistä voitaisiin torjua suuremmalla tehokkuudella.

GEI- ja GGND-aloitteet sisältävät hallituksille osoitettuja suosituksia siitä, kuinka vihreämmälle kehitykselle siirrytään niin, että talouskasvu pysyy ennallaan ja ympäristönsuojelu ja yhteiskunnalliset seikat saadaan huomioitua entistä tehokkaammin (UNEP, 2009a). Aloitteissa viitataankin heikon kestävyuden tilaan (weak sustainability) (Daly, 1996), jonka mukaan talouskasvu ja ympäristönsuojelu ovat synergisiä tavoitteita ja suurempi tehokkuus tarjoaa ratkaisun kasvun dilemmaan (eli siihen, kuinka talous pysyy vakaana samalla, kun resurssien käyttöä ja päästöjä vähennetään). Rebound-ilmiö kuitenkin osoittaa, että teknologian nykyaikaistamisella saavutettu tehokkuus ei välttämättä johda toivottuihin tuloksiin, sillä teollisuusmaiden nykyiset kulutustottumukset ovat ristiriidassa päästöjen ja resurssien käytön absoluuttisen vähentämisen kanssa (Sedlacko & Gjoksi, 2009).

Tavoitteet ja aihealueet

Vihreää taloutta koskevan GEI-aloitteen tarkoituksena on tukea hallituksia maiden talouksien "viherryttämisessä"¹. Tämä tapahtuu uudistamalla politiikkaa, investointeja ja rahankäyttöä ja kohdentamalla niitä uusille aloille, kuten 1) puhtaaseen teknologiaan, 2) uusiutuviin energianlähteisiin, 3) vesihuoltoon, 4) "vihreään" liikenteeseen, 5) jätehuoltoon, 6) "vihreään" rakentamiseen ja 7) kestävään maa- ja metsätalouteen (UNEP 2009a; UNEP 2009b). Tavoitteena on muuttaa politiikan rakennetta pitkällä aikavälillä ja luoda näin

¹ Talouden viherryttäminen tarkoittaa prosessia, jossa yrityksiä ja infrastruktuuria muokataan niin, että niistä saadaan enemmän tuottoa luontopääomaan, inhimilliseen pääomaan ja taloudelliseen pääomaan tehtäville investoinneille samalla, kun vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, käytetään vähemmän luonnonvaroja, tuotetaan vähemmän jätettä ja vähennetään sosiaalista eriarvoisuutta.

vähähiilinen talous ilman sosiaalista eriarvoisuutta.

GGND-aloitteessa on määritelty GEI-aloitetta vastaavia aloja, joilla taloutta olisi viherrytettävä verokannustimin, kuten kestävä liikenne, energiatehokas rakentaminen, kestävä energiankäyttö ja maatalous sekä vesihuolto. GGND-aloitteen yleistavoitteena on tukea monenvälisiä ja kansallisia toimia, joilla tarjotaan lyhyen aikavälin ratkaisu meneillään olevaan rahoituskriisiin ja sen sosiaalisiin, taloudellisiin ja ympäristöllisiin vaikutuksiin. Samalla on vastattava toisiinsa liittyviin globaaleihin ilmasto-, ruoka-, polttoaine- ja vesihaasteisiin, jotka uhkaavat yhteiskuntaa keskipitkällä aikavälillä. GGND-aloite sisältää kolme tavoitetta, joihin pyritään pääasiassa verokannustinten muodossa toteutettavilla lyhyen aikavälin toimenpiteillä. Nämä tavoitteet ovat 1) maailmantalouden elvyttäminen, työllisyysmahdollisuuksien luominen ja heikossa asemassa olevien väestöryhmien suojeleminen, 2) hiiliriippuvuuden vähentäminen, luonnon arvostuksen vahvistaminen ja riittävien vesivarojen turvaaminen sekä 3) äärimmäisen köyhyyden poistamista koskevan Vuosituhattavoitteen (Millennium Development Goal) saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä.

Hallinta ja toimeenpano

UNEP ja useat muut YK:n järjestöt tukevat vihreää taloutta koskevaa GEI-aloitetta yhteistyössä kansallisten hallitusten, yksityisen sektorin toimijoiden, kansalais- ja kuluttajajärjestöjen sekä muiden asiantuntijoiden kanssa. Näiden kumppanuuksien avulla UNEP on luonut hajautetun, joustavan ja monialaisen sidosryhmäverkoston, jonka toiminta perustuu yhteistyöhön ja luottamukseen. Verkoston tarkoituksena on tukea hallituksia sektorikohtaisten politiikkarakenteiden uudistamisessa. Tavoitteena on saada maiden taloudet viherrettyä pitkällä aikavälillä eri sidosryhmien välisen resurssien, kuten tiedon, asiantuntemuksen ja rahoituksen, vaihdon avulla.

Vaihdon toteuttamisvälineitä voidaan kutsua pehmeän politiikan välineiksi, joille on luonteenomaista vapaaehtoinen yhteistyöhön, koulutukseen ja tiedottamiseen liittyvä toiminta (Treib ym., 2007; Lafferty, 2004). GEI-aloitteen toteutusvälineet voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

- (1) *Neuvontapalvelut*, joita tarjotaan taloutensa viherryttämisestä kiinnostuneille maille ja jotka muodostuvat teknisestä avusta sekä kansallisten ja alueellisten toimien koordinoinnista.
- (2) *Tutkimustuotteet*, kuten GEI:n lippulaivatuotteena tunnettu [Green Economy Report](#) (joka julkaistaan vuonna 2010 ja joka perustuu [Global Green New Deal Policy Brief](#) ja [Green Jobs Report -asiakirjoihin](#)) ja [The Economics of Ecosystems and Biodiversity](#) (TEEB) –raporttisarja.
- (3) *Kumppanuudet*, joilla edistetään ja toteutetaan tehokkaasti vihreän talouden strategioita.

Talouden viherryttämiseen tähtäävät toimet sidosryhmien kanssa edellyttävät globaaleja ponnisteluja. Toteuttamisessa tarvitaan yhteisiä toimia ja suuntaviivoja, joita yhdenmukaistetaan parhaillaan kansainvälisen tason yhteisellä julkilausumalla (*joint statement*)². UNEP tukee hallituksia (mm. Etelä-Korean hallitusta) vihreän talouden

² Esimerkiksi kesäkuussa 2009 UNEP julkaisi yhdessä yli 20 YK:n viraston, IMF:n ja Maailmanpankin kanssa [vihreää taloutta koskevan yhteisen julkilausuman](#), jossa todettiin, että tämänhetkinen rahoitus- ja talouskriisi edellyttää globaalin yhteisön yhteisiä toimia, joilla luodaan tukeva perusta yhteiselle kasvulle ja kestävälle

strategioiden toteuttamisessa, sillä talouden viherryttämisestä vastaavat ensisijaisesti kansalliset hallitukset omilla sektoripolitiikoillaan. Tämän lisäksi UNEP on tehnyt tiivistä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ja liike-elämän toimijoiden kanssa. Viimeksi se avusti [vihreän talouden yhteenliittymän \(Green Economy Coalition\)](#) perustamisessa. Yhteenliittymä koostuu ympäristö- ja kehitysalan sekä työnantajien ja työntekijöiden ryhmistä, ja sen tarkoituksena on valvoa, että G20-valtiot pitävät lupauksensa vihreään talouteen siirtymisen nopeuttamisesta ja ilmastomuutoksen pysäyttämiseen tähtäävän globaalin sopimuksen tekemisestä. GEI:iin kuuluvan [UNEPin rahoitusaloitteen \(UNEP Finance Initiative\)](#) avulla on myös tuettu erityisesti liike-elämää ja keskeisiä rahoituslaitoksia.

GGND- ja GEI-aloitteiden ohjauksessa on paljon samanlaisuuksia, vaikkakin GGND:n erityisenä kohteena ovat ympäristöä eniten saastuttavat G20-valtiot (UNEP, 2009a). GGND-selvityksessä (UNEP, 2009b) ehdotetut välineet voidaan jakaa kolmeen luokkaan:

- (1) *kohdennetut kannustimet* vuosina 2009–2010
- (2) *sisäpoliittiset muutokset*: lainsäädäntö, tuet, verotoimenpiteet, kuten verot ja kannustimet, joilla edistetään esim. uusiutuvia polttoaineita fossiilisten sijaan, julkista liikennettä henkilöautoliikenteen sijaan, jne.
- (3) *muutokset kansainvälisen politiikan rakenteessa*: kansainvälinen kauppa, kansainvälinen apu, globaalit hiilimarkkinat, globaalit ekosysteemipalvelujen markkinat, teknologian kehittäminen ja siirto sekä GGND-aloitteen kansainvälinen koordinointi.

OECD: Vihreää kasvua koskeva työ

Kehitysprosessi

Maailman suurimpien talouksien ministerit kokoontuivat kesäkuussa 2009 OECD:n ministerineuvoston kokoukseen keskustellakseen vihreästä kasvusta. Kokouksessa pohdittiin, kuinka vihreä kasvu voisi tarjota ratkaisun talouskriisiin ja avata uusia mahdollisuuksia ilmastomuutosta koskevilla neuvotteluilla. Kaikkien 30 OECD-maan³ sekä Chilen, Viron, Israelin ja Slovenian ministerit allekirjoittivat [vihreää kasvua koskevan julistuksen \(Declaration on Green Growth\)](#) (OECD, 2009a) ja antoivat OECD:lle tehtäväksi kehittää vihreän kasvun strategian (Green Growth Strategy, GGS).

OECD:n jäsenvaltioiden on määrä aloittaa vihreän kasvun strategioiden laadinta, ja työtä on tarkoitus kehittää OECD:n eri komiteoiden ja osastojen horisontaalisena hankkeena (OECD, 2009b). Kehittämisprosessia johdetaan ylhäältä alaspäin, sillä muut paikallis- ja aluetason hallintoviranomaiset ja eri sidosryhmät (kuten kansalaisyhteiskunnan järjestöt ja yritykset) eivät osallistu prosessiin suoraan. Strategian loppuraportti julkistetaan vuonna 2011 pidettävässä OECD:n ministerineuvoston kokouksessa, ja väliraportti laaditaan kesäkuun 2010 ministerineuvoston kokoukseen (OECD, 2009c). OECD:n jäsenvaltioiden on tarkoitus käyttää strategiaa kansallisen tason politiikkaohjeena.

kehitykselle.

³ Australia, Belgia, Espanja, Hollanti, Irlanti, Islanti, Italia, Itävalta, Japani, Kanada, Korea, Kreikka, Luxemburg, Meksiko, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Turkki, Unkari, Uusi Seelanti, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat (ks. [OECD:n kotisivu](#)).

Käsitys talouskasvusta sekä sen suhteesta kestäväan kehitykseen

Vihreä kasvu määritellään OECD:n laatimassa vihreän kasvun asiakirjassa (Brochure on Green Growth, OECD, 2009c) keinoksi, jolla nykyisestä taloudesta tehdään kestävä. Sen mukaan vihreän kasvun liikkeellepanevia vetureita ovat ympäristöinvestoinnit ("Green investments") (OECD, 2009c). Vaikka OECD:n asiakirjassa todetaan, etteivät useimmat maat ole viime vuosina onnistuneet noudattamaan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä koskevia sitoumuksiaan (OECD, 2009c, 1), siinä pidetään talouskasvun irrottamista resurssien käytöstä (decoupling) tehokkaana keinona lisätä talouskasvua ja vähentää resurssien käyttöä. Tähän mennessä ei kuitenkaan vielä ole määritelty, millä muutoksilla maat voisivat tulevaisuudessa saavuttaa tämän irtikytöntä tavoitteen.

Vihreän kasvun strategia on kehittäelyvaiheessa, eikä siinä ole vielä määritelty talouskasvun ja kestäväan kehityksen välisiä yhteyksiä. OECD:n asiakirjassa korostetaan kuitenkin tarvetta ottaa käyttöön uusi kasvumalli, jossa luonnonvaroja käytetään huomattavasti vähemmän ja jonka avulla pystytään lisäämään sosiaalista hyvinvointia ja vähentämään köyhyyttä kaikissa teollisuus- ja kehitysmaissa (OECD, 2009c, 2). Uuden kasvumallin edellytyksiä ei täsmennetä sen tarkemmin esimerkiksi siltä osin, mitä muutoksia nykyiseen talouskehitysmalliin tai länsimaiden talouden rakenteeseen olisi tehtävä. OECD:n vihreää kasvua koskevassa julistuksessa todetaan, että vihreä kasvu luo uusia koulutus- ja työpaikkamahdollisuuksia talouden uusilla vihreillä sektoreilla. Vihreää kasvua pidetään olennaisena edellytyksenä työmarkkinoiden työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta koskevien tavoitteiden saavuttamiselle (OECD, 2009c).

Lyhyesti sanottuna OECD näkee, että vihreän kasvun kautta voidaan määritellä tie kohti kestäväan taloutta ja löytää kaikkia hyödyttävä poliittinen ratkaisu, jolla saavutetaan vähähiilinen ja osallistava kestävä kehitys. Samalla luodaan mahdollisuudet hillitä ilmastonmuutosta ja luoda uusia työpaikkoja (OECD, 2009b, 3). OECD:n asiakirjassa (OECD, 2009b) esitetyt ehdotukset ovat kestävyydeltään heikkoja, sillä kulutuslähtöistä talouskasvua ja ympäristönsuojelua pidetään niissä synergisinä tavoitteina, joita yhdistävät talouskasvun irrottaminen resurssien käytöstä ja suurempi tehokkuus.

Tavoitteet ja aihealueet

Kuten OECD:n vihreän kasvun asiakirjassa todetaan, vihreän kasvun strategian yleistavoite on määritellä talous-, sosiaali- ja ympäristöpoliittiset tavoitteet huomioon ottava poliittinen toimintakehys, jonka avulla voidaan siirtyä tehokkaasti kohti kestäväan maailmantalouden mallia (OECD, 2009c, 2). Siirtymisen on tarkoitus tapahtua yhtäältä lyhyellä aikavälillä sellaisten veropakettien avulla, joilla uudet vihreät investoinnit saadaan kohdennettua talouden keskeisimmille sektoreille, ja toisaalta pitkällä aikavälillä ympäristöystävällisen infrastruktuurin rakentamisen muodossa (OECD, 2009a, 2).

Strategian aihealueita työstetään edelleen, mutta OECD:n vihreää kasvua koskevassa julistuksessa (OECD, 2009a) ja asiakirjassa (OECD, 2009c) on määritelty ensisijaiset alueet, jotka voidaan sisällyttää myös tulevaan strategiaan. Näitä ovat 1) ilmastonmuutos, 2) köyhyyden vähentäminen, 3) resurssien kestävä hallinta, 4) kestävä kulutus ja tuotanto, 5) energian huoltovarmuus, 6) koulutus, 7) kauppa sekä 8) hallinta- ja hallintajärjestelmät. OECD:n vihreän kasvun strategia on yksi sen monialaisista hankkeista, joilla pyritään löytämään vastauksia eri sektorien yhteisiin haasteisiin hyödyntämällä 25 OECD:n komitean

asiantuntemusta.⁴

Hallinta ja toimeenpano

Vihreän kasvun strategian tavoitteena on tarjota kansainvälisen ja kansallisen tason toteuttamisohjeita. OECD tarjoaa kansainvälisen koordinointi- ja keskustelufoorumin vihreästä kasvusta käytävän kansainvälisen vuoropuhelun (Green Growth Dialogue) muodossa. Jotta kansainvälisen ja kansallisen tason toimintaa saadaan koordinoitua paremmin, eri politiikan välineillä on tarkoitus

- a) ottaa käyttöön vihreään talouteen siirtymistä koskevat keskeiset politiikkaperiaatteet
- b) tarjota politiikan välinepaketti (policy toolkit)
- c) arvioida kansallista vihreän kasvun politiikkaa
- d) kehittää vihreää kasvua mittaavia indikaattoreita
- e) suorittaa vertaisarviointeja (peer reviews)
- f) jakaa hyviä käytänteitä ja kokemuksia OECD-maiden välillä.

OECD:n strategia muodostaa siis suuntaviivat kansallisen politiikan muotoilua varten. Jäsenvaltiot voivat panna strategian täytäntöön joustavasti mukauttamalla politiikan välineet kunkin jäsenvaltion kansalliseen tilanteeseen siten, että huomioon otetaan muun muassa investoinnit, verot, innovaatio, teknologia, kauppa, työllisyys ja koulutus (OECD, 2009c). Strategian kansallisen tason toteuttamista valvotaan ja arvioidaan vertaisarvioinneissa, vihreää kasvua mittaavien indikaattorien avulla ja jakamalla hyviä käytäntöjä (OECD, 2009c).

Tätä ohjausmekanismia kutsutaan *avoimen koordinaation menetelmäksi (Open Method of Coordination, OMC)*, jolle on ominaista vapaus valita käytettävät politiikan välineet sekä vähäiset velvoitteet kansainvälisen ja kansallisen tason välillä (Schäfer, 2006). OECD käyttää avoimen koordinaation menetelmää hallintamekanismina monitasoisissa ja hajautetuissa poliittisissa päätöksentekojärjestelmissä. Menetelmällä pyritään koordinointiin ja politiikan yhdenmukaisuuteen hallinnon eri tasoilla sekä politiikkojen ja strategioiden asianmukaiseen toteutukseen.

Euroopan unioni: Eurooppa 2020 -strategia

Kehitysprosessi

EU-komissio julkaisi *Eurooppa 2020 –strategian* 3. maaliskuuta 2010. Se on jatkoa kymmenen vuotta kestäneelle Lissabonin strategialle, jonka tavoitteena oli kehittää EU:sta ”maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous” (Eurooppa-neuvosto, 2000, 5 kohta). Lissabonin strategiasta saatiin vaihtelevia tuloksia, eikä sen päätavoitteita pystytty saavuttamaan (Euroopan komissio, 2010a). Komissio on ehdottanut vastauksena talous- ja rahoituskriisiin uutta kymmenvuotista EU:n kehittämisstrategiaa, josta yleisestä lähestymistavasta ja päätavoitteista 27 jäsenvaltion päämiehet päättävät Brysselissä 25.–26.

⁴ OECD toteuttaa yhä useampia horisontaalisia ohjelmia ja hankkeita, joissa hyödynnetään useiden OECD:n komiteoiden ja osastojen monialaista asiantuntemusta samalla, kun edistetään eri ministeriöiden välistä yhteistyötä ja varmistetaan OECD-maiden politiikkojen yhdenmukaisuus (OECD 2008).

maaliskuuta 2010 järjestettävässä Eurooppa-neuvoston kokouksessa.⁵

Komissio käynnisti marraskuussa 2009 Eurooppa 2020 -strategian laadintaan liittyvän kuulemisprosessin. Strategian työnimenä oli tuolloin EU 2020 -strategia, ja sitä koskevassa kuulemisasiakirjassa korostettiin kolmea prioriteettia, jotka olivat arvon luominen osaamiseen perustuvalla kasvulla, ihmisten voimaannuttaminen osallistavissa yhteiskunnissa sekä kilpailukykyisen, verkottuneen ja vihreämmän talouden luominen, ja ehdotettiin keinoja saavuttaa nämä tavoitteet (Euroopan komissio, 2009). Kuulemisprosessi kesti 15. tammikuuta 2010 saakka. Komissio sai yhteensä 1 400 vastausta eri sidosryhmiltä, kuten kansallisilta ja alueellisilta viranomaisilta, EU-tason elimiltä, ammattiliitoilta ja työnantajien yhdistyksiltä, kansalaisjärjestöiltä sekä asiantuntijaryhmiltä ja yliopistoilta. Vastaukset ovat luettavissa komission [internetsivustolla](#). Kuulemismenettelyssä saaduista vastauksista laadittiin yhteenveto (Euroopan komissio, 2010b). Komissio totesi yhteenvedossaan käyneensä tarkkaan läpi kaikki vastaukset ja pyrkivänsä ottamaan ne huomioon ehdotuksissaan Eurooppa-neuvostolle (ibid, 3).

Käsitys talouskasvusta sekä sen suhteesta kestävään kehitykseen

Eurooppa 2020 -strategia on EU:n strateginen ja koordinoitu vastaus viimeaikaiseen talous- ja rahoituskriisiin. Talouskasvua pidetään edelleen tärkeimpänä tavoitteena, eikä sitä yleensä ottaen kyseenalaisteta. Käsitteitä ”muutos” ja ”toisiinsa liittyvät aiheet” käytetään kuitenkin laajalti, mikä voi olla merkinä siirtymisestä kohti integroivampaa ja kestäväen kehityksen periaatteet huomioivaa kasvun käsitettä. Viitataanhan strategian alaotsikossakin ”älykkääseen, kestäväen ja osallistavaan kasvuun”.

Eurooppa 2020 -strategian johdantokappaleessa todetaan, että talouskriisi on ollut ”valtava järkytys” ja että ”jatkuva talouskasvu ja työpaikkojen lisääntyminen” on mennyttä (Euroopan komissio, 2010c, 5). Lisäksi todetaan, että kriisin takia ”tulevan talouskasvun turvaamisesta on tullut paljon vaikeampaa” (ibid, 5). Strategian mukaan kriisi paljasti joitakin ongelma-aloja, eikä Eurooppa edistynyt tarpeeksi nopeasti monilla aloilla muuhun maailmaan verrattuna (ibid, 5): a) Euroopan keskimääräinen kasvuvauhti on ollut rakenteellisesti alhaisempi kuin kilpailijoilla, mikä johtuu tuottavuuskuilun kasvamisesta, b) työllisyysaste on ollut huomattavasti alhaisempi ja c) väestön ikääntyminen on kiihtynyt jo usean vuoden ajan.

Strategiassa esitetään, että ”suurin haaste on välttää automaattinen pyrkiminen kriisiä edeltäneeseen tilaan” (Euroopan komissio, 2010c, 5) ja että välittömään elpymishaasteeseen ja pitkän aikavälin haasteisiin vastaamiseksi on tärkeää ”korjata viimeaikaiset menetykset, palauttaa kilpailukykyämme, lisätä tuottavuutta ja saattaa EU vaurastumisen polulle” (ibid, 6). Jotta kriisistä päästään irti ja voidaan edetä kohti uutta taloutta, Eurooppa 2020 -strategiassa ehdotetaan ratkaisuksi ”älykästä, kestäväen ja osallistavaa kasvua” (ibid, 8).

⁵ Kesäkuussa 2010 vahvistetaan puolestaan strategian yksityiskohdat, kuten yhteiset suuntaviivat ja kansalliset tavoitteet.

Tavoitteet ja aihealueet

Euroopan komission esittämä Eurooppa 2020 -strategia perustuu kolmeen prioriteettiin ja niihin liittyviin lippulaivahankkeisiin (joissa määritellään EU:n ja jäsenvaltioiden toimet):

- 1) *Älykäs kasvu* tarkoittaa sitä, että osaamista ja innovointia vahvistetaan tulevan kasvumme vetureina. Strategiassa todetaan, että EU:n olisi toimittava erityisen aktiivisesti kolmella alalla:
 - *Innovointi*: T&K-menoja, jotka ovat tällä hetkellä koko EU:ssa alle 2 prosenttia BKT:sta, on lisättävä, minkä lisäksi on keskityttävä tutkimusmenojen koostumukseen ja vaikutukseen sekä parannettava yksityisen sektorin T&K:ta. Lippulaivahanke on nimeltään Innovaatiounioni, ja sen tavoitteena on kohdistaa T&K- ja innovaatiopolitiikka yhteiskuntaa kohtaaviin haasteisiin, joita ovat mm. ilmastonmuutos, energia- ja resurssitehokkuus ja terveys.
 - *Koulutusta ja elinikäistä oppimista* on tehostettava. Lippulaivahanke on nimeltään Nuoret liikkeellä, ja sen tarkoituksena on parantaa opetuksen laatua kaikilla tasoilla.
 - *Digitaalista yhteiskuntaa* olisi kehitettävä edelleen, etenkin tieto- ja viestintäteknologian osalta. Lippulaivahankkeen Eurooppalainen digitaalistrategia avulla on tarkoitus saada kestäviä taloudellisia ja sosiaalisia hyötyjä verkkopalvelujen ja -sisältöjen sisämarkkinoilla.

- 2) *Kestävällä kasvulla* pyritään ”rakentamaan resurssitehokas, kestävä ja kilpailukykyinen talous, hyödyntämään Euroopan johtajuutta kilpailussa uusien prosessien ja teknologioiden kehittämiseksi – ja vahvistamaan yritystemme kilpailuehtoja” (Euroopan komissio, 2010c, 12). Tämän prioriteetin kaksi tärkeintä alaa ovat seuraavat:
 - EU:n *kilpailukyky* on parannettava verrattuna sen tärkeimpiin kauppakumppaneihin korkeamman tuottavuuden avulla ja säilyttämällä johtoasema vihreiden teknologioiden markkinoilla. Resurssitehokas Eurooppa -nimisen lippulaivahankkeen tarkoituksena on parantaa yritysten liiketoimintaympäristöä ja tukea kestävä, maailmanlaajuiseen kilpailuun pystyvän teollisen perustan kehittymistä.
 - *Ilmastonmuutos ja energia* viittaa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen siten, että hyödynnetään uusien teknologioiden, energiavarmuuden, uusiutuvien energianlähteiden käytön ja energiatehokkuuden tarjoamat mahdollisuudet. Lippulaivahankkeessa Resurssitehokas Eurooppa tavoitteena on tukea siirtymistä vähähiiliseen talouteen ja irrottaa talouskasvu resurssien käytöstä.

- 3) *Osallistavan kasvun* tavoitteena on antaa ihmisille uusia mahdollisuuksia edistämällä korkeaa työllisyyttä, panostamalla osaamiseen, torjumalla köyhyyttä ja uudistamalla työmarkkinoita. Toimia tarvitaan seuraavilla aloilla:
 - *Työllisyys ja koulutus* tarkoittaa sitä, että EU:n työllisyysastetta on nostettava ja useampien ihmisten on hankittava uusia taitoja elinikäisen oppimisen kautta. Lippulaivahankkeella Uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma pyritään luomaan edellytykset työmarkkinoiden uudistamiselle, lisäämään työllisyyttä ja varmistamaan Euroopan sosiaalisen mallin kestävyys.
 - *Köyhyyden torjumiseksi* olisi toteutettava enemmän toimia. Lippulaivahankkeen Euroopan köyhyydentorjuntafoorumi tarkoituksena on varmistaa

taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus niin, että samalla torjutaan köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä.

Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Eurooppa 2020 -strategiassa ehdotetaan viittä yleistavoitetta:

- i. 20–64-vuotiaiden työllisyysaste nostetaan vähintään 75 prosenttiin.
- ii. T&K:hon tehtävien investointien määrää lisätään 3 prosenttiin BKT:sta.
- iii. 20–20–20-ilmasto/energiatavoitteet saavutetaan: kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään 20 prosenttia vuoden 1990 tasosta, uusiutuvan energian määrä nostetaan 20 prosenttiin kaikesta energian kulutuksesta ja energiatehokkuutta parannetaan 20 prosenttia.
- iv. Koulunkäynnin keskeyttävien osuutta supistetaan 10 prosenttiin, ja 40 prosenttia väestöstä (iältään 30–34 vuotta) suorittaa korkea-asteen tutkinnon vuonna 2020.
- v. Kansallisen köyhyysrajan alapuolella elävien EU:n kansalaisten määrää vähennetään 25 prosenttia.

Eurooppa 2020 -strategian tavoitteet ovat merkki siitä, että suunnitteilla on talouskehitystä koskeva integroivampi lähestymistapa, jossa otetaan huomioon myös ympäristöön, työhön ja yhteiskuntaan liittyvät asiat. Kasvun ja kestävä kehityksen yhdistämiselle on ominaista innovointi, teknologiasuuntautuneisuus ja eri tavoitteiden yhdistäminen (esim. korkealaatuinen koulutus, ilmastonmuutoksen pysäyttäminen, energiatehokkuus ja köyhyyden vähentäminen). Toteutusvaiheessa on pyrittävä kaikkiin keinoin yhtenäistämään politiikkoja.

Hallinta ja toimeenpano

Eurooppa 2020 -strategian prioriteettien ja tavoitteiden saavuttamiseksi strategiassa määritellään hallintajärjestelmä, jossa kuvataan toteuttamisrakenne ja määritellään eri politiikan tasojen, organisaatioiden ja toimijoiden vastuut.

Strategiassa ehdotetaan, että sen täytäntöönpanossa noudatetaan temaattista lähestymistapaa ja maakohtaista raportointia. *Temaattinen lähestymistapa* liittyy strategian kolmeen prioriteettiin ja etenkin edellä mainittujen viiden yleistavoitteen saavuttamiseen. Toteutusvälineinä on käytettävä Eurooppa 2020 -ohjelmaa ja lippulaivahankkeita. Strategisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää EU:n ja jäsenvaltioiden toimia, joita on jo kuvailtu strategiassakin. Tämän lisäksi *maakohtaisella raportoinnilla* on tarkoitus auttaa jäsenvaltioita ”määrittelemään ja toteuttamaan lamasta irtautumisstrategiansa (Exit strategies), palauttamaan makrotalouden vakaus, huomaamaan kansalliset pullonkaulat ja palauttamaan kansantaloudet kestävä kasvun ja julkisen talouden uralle” (Euroopan komissio, 2010c, 25).

Strategiassa ehdotetaan kahta välinettä sen täytäntöönpanoa varten. Nykyiset 24 suuntaviivaa on tarkoitus korvata pienemmällä määrällä **yhdenmukaisia Eurooppa 2020 -suuntaviivoja**. Lisäksi jäsenvaltioille annetaan **politiikkasuosituksia**, jotka koskevat niin temaattista lähestymistapaa kuin maakohtaista raportointiakin. Temaattiseen lähestymistapaan kuuluvissa suosituksissa annetaan mikrotaloudellisiin ja työllisyysasteisiin liittyviä täsmällisiä ohjeita, kun taas maakohtaiseen seurantaan kuuluvissa suosituksissa käsitellään kysymyksiä, joilla on huomattavia makrotaloudellisia ja julkistaloudellisia vaikutuksia. Suositusten on tarkoitus olla ”täsmällisiä ja yleensä niissä annetaan aikataulu, jonka puitteissa kyseisen jäsenvaltion odotetaan toimivan (esim. kaksi vuotta)” (Euroopan komissio, 2010c, 26). Lissabonin strategian ohjausjärjestelmään verrattuna näillä suosituksilla on merkittävämpi tehtävä, sillä niiden noudattamista valvotaan tarkemmin: ”Jos

jäsenvaltio ei ole määräaikaan mennessä noudattanut neuvoston suositusta riittävällä tavalla tai se harjoittaa ohjeiden vastaista politiikkaa, komissio voi antaa sille varoituksen” (ibid, 26).

Toteuttamisvaiheen vastuutehtävistä ehdotetaan, että Eurooppa-neuvosto antaa yleisohjeistuksen ja suunnan strategialle. Näin varmistetaan strategiaprosessin horisontaalinen (eri politiikan alojen välinen) ja vertikaalinen (hallinnon eri tasojen välinen) yhtenäistäminen. Euroopan komission on tarkoitus valvoa strategian täytäntöönpanoa laatimalla siitä vuosittain kertomus, jossa arvioidaan yleistavoitteiden saavuttamisessa tapahtuneen edistymisen lisäksi myös maakohtaiset raportit sekä vakaus- ja lähentymisohjelmat. Komission tehtäviin kuuluu myös poliittisten suositusten ja tarvittaessa varoitusten antaminen. Euroopan parlamentin tehtävänä on lainsäätäjän roolissa myös toimia ”veturina, joka saa kansalaiset ja kansalliset parlamentit liikkeelle” (Euroopan komissio, 2010c, 27). Jäsenvaltioiden hallituksia ja aluehallintoa kehoitetaan panemaan strategia täytäntöön kehittämällä kansallisia uudistusohjelmia. Sidosryhmistä ja kansalaisyhteiskunnasta mainitaan Euroopan talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea, joiden pitäisi olla tiiviisti mukana strategiaprosessissa. Eurooppa 2020 -strategiassa korostetaan, että ”hyvien käytäntöjen vaihto, vertailuanalyysit ja verkostoituminen – – ovat osoittautuneet hyviksi keinoiksi vahvistaa omistajuutta ja viedä uudistuksia eteenpäin” edeltävien ja tämänhetkisten EU:n strategioiden täytäntöönpanon yhteydessä.

Itävalta: Growth in Transition -aloite

Kehitysprosessi

[Itävallan maa- ja metsätaloudesta, ympäristöstä ja vesihuollosta vastaava ministeriö](#) käynnisti muuttuvaa kasvua tarkastelevan [Growth in Transition -aloitteen](#) yhteistyössä Sustainable Europe Research Institutin ([SERI](#)) ja [Karuna Consult -konsulttitoimiston](#) kanssa. Aloitetta on luonnehdittu sidosryhmien väliseksi vuoropuheluksi, johon osallistuu yhteistyökumppaneita eri sektoreilta: muita Itävallan ministeriöitä (liittokanslerinvirasto sekä työ-, valtiovarain-, tiede- ja talousministeriöt), Itävallan kauppakamari ja tuotannonalojen liitto, kaksi Itävallan alueviranomasta, kansalaisjärjestöjä, yksi kansainvälinen yritys (REWE Group) ja Rooman klubi.

Aloite käynnistettiin vuonna 2008, ja tähän mennessä on järjestetty [neljä seminaaria](#), kirjan julkistamistilaisuus ja [kansainvälinen konferenssi](#), joihin osallistui poliittisia päättäjiä, tutkijoita, asiantuntijoita ja useiden sidosryhmien edustajia. Näissä tilaisuuksissa koottiin ideoita ja ehdotuksia siitä, minkälainen kasvu on kestävää ympäristön, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta.

Käsitys talouskasvusta sekä sen suhteesta kestävään kehitykseen

Growth in Transition -aloitteen yhteydessä koottiin laadullisen kasvun mahdollisuuksia pohtiva teos [”What kind of growth is sustainable?”](#). Kirjassa todetaan, että talouskasvu luo perustan työpaikkojen säilymiselle, kansainväliselle kilpailukyvyille ja valtion riittäville verotuloille. Samalla tarvitaan kuitenkin kestävä kehityksen periaatteiden mukaista laadullista kasvua. Kirjassa ehdotetun vaihtoehtoisen kasvumallin olisi oltava kestävä kehityksen mukainen, mikä tarkoittaa sitä, että ihmisten hyvinvointia lisäävät yksityiset ja julkiset palvelut olisi suunniteltava niin, etteivät ne vähennä henkeä kohti laskettua luontopääomaa. Talouden

toiminnan markkinasuuntautuneisuudesta olisi irrottauduttava valitsemalla sellainen toimintatapa, jossa otetaan reaali- ja rahoituspääoman lisäksi huomioon myös luontopääoma sekä inhimillinen ja sosiaalinen pääoma. Laadullisen kasvun keskipisteenä ja tavoitteena olisi oltava elämänlaadun ja ihmisten subjektiivisen elämänasenteen parantaminen. Loputtomaan talouskasvuun, kilpailukykyyn markkinoilla ja korkeampaan sosiaaliseen statukseen pyrkiminen yleensä lisää resurssien kulutusta ja voi johtaa riippuvuutta aiheuttavaan kulutuskäyttäytymiseen. Näin ollen kirjassa peräänkuulutetaan muutoksia yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja kulutusjohtoisen kasvun logiikkaan. Nykyinen talous- ja sosiaalimalli joutuu näin kyseenalaistetuksi.

Lyhyesti sanottuna Itävallan Growth in Transition -aloite kyseenalaistaa perinteiset kasvumallit ja pyrkii kehittämään innovatiivista lähestymistapaa kestäväan kehitykseen perustuvaan kasvuun.

Tavoitteet ja aihealueet

Growth in Transition -aloitteen toteuttamiseen osallistuu eri viranomaisia, jotka järjestävät ydinaiheeseen liittyviä, mutta eri katsantokannasta toteutettavia toimia. Aloitteen tarkoituksena on lisätä poliittisten päättäjien ja sidosryhmien tietämystä talouskasvun ja kestäväan kehityksen välisestä yhteydestä sekä käynnistää viranomaisten ja sidosryhmien välinen vuoropuhelu siitä, kuinka muutosprosessi saadaan ohjattua kohti kestävyttä. Tavoitteena on osallistua meneillään oleviin EU:n ja kansainvälisiin prosesseihin ja tiedottaa niistä itävaltalaiselle yleisölle.

Wienissä järjestettiin tammikuun 2010 lopulla kansainvälinen konferenssi Growth in Transition. Keskustelua ja pohdintaprosessia eteenpäin vieneeseen konferenssiin osallistui kansainvälisiä ja kansallisia asiantuntijoita, ja siinä käsiteltiin tarkoituksella useita erilaisia, eri sidosryhmiä kiinnostavia aiheita. Pääaiheita olivat 1) raha ja rahoitusjärjestelmä, 2) kasvu ja resurssien käyttö, 3) sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja köyhyys, 4) kestävyteen tähtäävä makrotalous, 5) elämänlaatu ja vaurauden mittarit, 6) työ ja kestävä kehitys, 7) alueelliset näkökohdat, 8) ohjaus- ja hallintajärjestelmät, 9) kestävä tuotanto ja kulutus sekä 10) yritysten kestävä johtaminen. Konferenssiin liittyviä asiakirjoja saa [Growth in Transition -aloitteen kotisivulta](#).

Hallinta ja toimeenpano

Growth in Transition -aloitteen päätavoitteena on virittää keskustelua ja pohdintaa laajan sidosryhmäyhteisön keskuudessa siitä, millaista on kestävä kasvu. Vaikka aloitteen alkuunpanijana oli Itävallan ympäristöministeriö sekä viisi muuta ministeriötä, tehdystä työstä (kirja, seminaarit ja kansainvälinen konferenssi) saatujen tulosten arvioimiseksi ei vielä ole otettu käyttöön konkreettisia seurantamenettelyjä, eikä aloitteen tulosten täytäntöön panemiseksi ole kehitetty poliittisia välineitä.

Irlanti: Älykkään talouden strategia

Kehitysprosessi

Irlannin hallitus hyväksyi joulukuussa 2008 kestäväan taloudellista elpymistä koskevan

poliittisen strategian nimeltä "[Building Ireland's Smart Economy: A Framework for Sustainable Economic Renewal](#)". Siinä esitetään joukko toimenpiteitä, joilla taloutta uudistetaan viisivuotiskauden aikana (2009–2014) ja varmistetaan nykyisten ja tulevien sukupolvien vauraus. Strategia antaa suuntaa sille, miten vastata nykyisiin talouden haasteisiin ja rakentaa älykästä taloutta varmistaen samalla yrityssektorin elinvoimaisuus, korkeatasoiset työpaikat, energian huoltovarmuus, miellyttävä elinympäristö ja ensiluokkaiset infrastruktuurit (Government of Ireland, 2008, johdanto).

Strategian kehittämistyö aloitettiin pääministerin kanslian johdolla toimivassa talouden elpymistä käsittelevässä komiteassa, ja prosessiin osallistuivat niin työmarkkinaosapuolet kuin useat hallituksen osastot, jotka kävivät perusteellista ja tiivistä keskustelua strategiaan liittyvistä toimenpiteistä. Näin varmistettiin, että strategia noudattaa työmarkkinaosapuolten nykyisen [Towards 2016 -sopimuksen](#) (talouden ja yhteiskunnan kehittämistä koskeva kymmenvuotiskauden strategia) taustalla olevia periaatteita ja visioita ja että siinä hyödynnetään Irlannin työmarkkinaprosessin vakiintuneita menetelmiä (Government of Ireland, 2008). Pääministerin kanslialla on keskeinen tehtävä presidentin, pääministerin ja muiden hallituksen osastojen välisenä koordinoijana, ja sen vastuulla on alakohtaisten politiikkojen yhdenmukaistaminen. Pääministerin kanslia on strategian alkuunpanijana ottanut vahvan johtoaseman kehittämis- ja täytäntöönpanoprosessissa. Kehittämisprosessi suuntautuu ylhäältä alaspäin, sillä strategian kehittäminen tapahtuu hallituksen korkeimmalla tasolla, kun taas sen toteuttamisesta vastaavat hallituksen eri tasot ja työmarkkinaosapuolet.

Käsitys talouskasvusta sekä sen suhteesta kestävään kehitykseen

Strategiassa älykäs talous määritellään taloudeksi, jossa yhdistyvät yritystalouden ja innovaatio- eli ideatalouden menestystekijät ja jossa samalla edistetään laadukasta ympäristöä, energiavarmuutta ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta (Government of Ireland, 2008, 32). Älykkäässä talouskasvussa tunnustetaan kansakunnan talous- ja yhteiskuntakehitystä vauhdittavan *neljän pääomamuodon* välinen riippuvuussuhde. Näitä pääomamuotoja ovat 1) inhimillinen eli osaamispääoma, joka käsittää ihmisten osaamisen, tiedot, kekseliäisyyden ja luovuuden; 2) fyysinen pääoma, joka kattaa tavaroiden ja palvelujen tuottamisessa käytettävän infrastruktuurin, kuten koneet, rakennukset, liikenteen ja viestintäverkoston; 3) luonto- tai ympäristöpääoma, joka muodostuu luonnonvaroista ja ihmisten elin- ja työympäristön laadusta; ja 4) sosiaalinen pääoma, joka käsittää väestön verkostot, yhteydet, vastavuoroisen luottamuksen sekä yhteiset arvot ja käyttäytymismallit.

Älykkään kasvun käsite sisältää vihreän kasvun. Strategian mukaan älykkäässä kasvussa on keskeistä talouden innovaatioiden ja ideoiden hyödyntäminen käyttämällä inhimillistä pääomaa, kun taas vihreällä kasvulla tarkoitetaan strategiassa kysynnän supistamista siten, että fossiilisiin polttoaineisiin perustuvasta energiantuotannosta siirrytään uusiutuvien energianlähteiden käyttöön ja parempaan energiatehokkuuteen (Government of Ireland, 2008). Kasvun uusia vetureita ovat siten uusiutuviin energianlähteisiin, uusiin teknologioihin ja innovaatioon tehtävät investoinnit sekä suuremman tuottavuuden ja paremman energiatehokkuuden yhdistäminen eri sektoreilla. Kestämättömiä kulutus- ja tuotantomalleja löytyy erityisesti energian alalla, jossa muutos voidaan toteuttaa vihreän teknologian ja uusiutuviin energianlähteisiin tehtävien investointien avulla.

Strategian mukaan älykkään talouden käsite noudattaa periaatetta, jonka mukaan määrällisen kasvun korostamisesta on siirryttävä vähitellen laadulliseen kehitykseen (Government of Ireland, 2008, 35). Strategiassa talouskasvu liitetäänkin 1) parempaan hyvinvointiin ja elintason, kun innovaatiot ja sitä kautta tuottavuus lisääntyvät, 2) ympäristöystävälliseen toimintaan, kun investointeja kohdennetaan energiatehokkuuteen ja uusiin teknologioihin, joilla kasvua suunnataan kohti resurssien säästämistä, ja 3) sosiaaliseen ulottuvuuteen, sillä suurempi tuottavuus on läheisessä yhteydessä korkeampaan koulutustasoon ja sosiaalista osallisuutta painottavaan yhteiskuntaan⁶. Tämän lisäksi älykkään talouden strategiassa huomautetaan, ettei talous voi kasvaa räjähdysmäisesti loputtomiin. Talouskriisistä toipuvan talouden pitäisi sitä vastoin kasvaa maltillisesti: ”Kestävän kehityksen periaatteeseen perustuva vihreä talous puhuu rajua kasvua vastaan ja puoltaa sen sijaan ulkoisia sokkeja paremmin kestävän talouden vakaata kasvua.” (Government of Ireland, 2008, 35)

Älykkään talouden käsitteessä on yhteneväisyyksiä [ESDN:n joulukuun 2009 neljännesvuosittaisessa raportissa](#) esitettyyn kestävän kehityksen pääomamuotoihin liittyvään lähestymistapaan. Siinä tunnistetaan eri pääomamuotojen kestävyiden välinen riippuvuus ja tarjotaan tietoa talouden kestävyiden tilasta: ”Älykäs talous on vähähiilinen talous, jonka perimmäisenä tavoitteena on kestävä kehitys” (Government of Ireland, 2008, 33). Strategiassa suhtaudutaan kuitenkin optimistisesti teknologian kehittymiseen ja ehdotetaan poliittisia välineitä, joilla talouskasvu saadaan irrotettua ympäristövaikutuksista. Vaikka joitakin resursseja, kuten ekosysteemejä ja biosfäärin elämää ylläpitäviä palveluja, on erittäin vaikeaa ja kallista tuottaa teknologian avulla, strategiassa puolletaan ajatusta siitä, että korvaavia resursseja voidaan kehittää teknologiaa nykyaikaistamalla ja energiatehokkuutta nostamalla. Strategiassa esitellään myös vakaan kasvun käsite (steady growth rates), jota ei kuitenkaan pidä sekoittaa vakaan valtionaloutta (steady state economy)koskevaan teoriaan⁷.

Tavoitteet ja aihealueet

Strategia muodostaa Irlannin hallituksen vision maan seuraavaa talouskasvuvaihetta varten, jolloin Irlannista on tarkoitus tehdä Euroopan innovaatioiden ja kaupallistamisen solmukohta – maa, joka tarjoaa houkuttelevan sijoittautumispaikan innovatiivisille monikansallisille yrityksille sekä erinomaisen kehitysilmapiirin eurooppalaisille ja Euroopan ulkopuolelta tuleville yrittäjille (Government of Ireland, 2008, 8). Kyseisessä asiakirjassa tunnistetaan lyhyen aikavälin suuret taloudelliset haasteet ja keskitytään samalla saavuttamaan vakaa talous keskipitkällä aikavälillä. Sen päätavoite onkin pohjustaa tietä eteenpäin.

Edellä mainitun vision saavuttamiseksi strategiassa määritellään seuraavan viisivuotiskauden toiminta-alat:

- (1) Yritystalouden turvaaminen ja rakennusalan kilpailukyvyn edistäminen
- (2) Ideatalouden rakentaminen – ”Innovaatioiden saari”

⁶ Älykkään talouden strategiassa ei käsitellä poliittisia haasteita, jotka johtuvat talous- ja sosiaalipoliittisten aiheiden keskinäisriippuvuudesta. Näitä asioita pohditaan *Towards 2016* -asiakirjassa.

⁷ Vakaa valtionalous on täysin fyysinen käsite. Talouden ei-fyysiset osatekijät (kuten osaaminen) voivat kasvaa loputtomiin, kun taas fyysisiä osatekijöitä (kuten luonnonvarat, väestö ja inhimillisestä toiminnasta saatu pääoma) hallitsevat fysiikan lait ja ekologiset suhteet. Talous voi saavuttaa vakaan tilan joko kasvukauden jälkeen tai supistamisen (downsizing) tai negatiivisen kasvun (degrowth) jälkeen. Tavoitteena on saavuttaa kestävä vakaa tila, joka ei ylitä ekologisia rajoja (Daly, 1996).

- (3) Ympäristön kohentaminen ja energiahuollon varmistaminen
- (4) Investoinnit kriittisiin julkisiin infrastruktuureihin
- (5) Tehokkaat ja toimivat julkiset palvelut ja älykäs sääntely

Kullekin toiminta-alalle on määritelty joukko keskeisiä toimenpiteitä, joille on asetettu yksityiskohtaiset määrälliset tavoitteet ja aikataulut.

Hallinta ja toimeenpano

Strategian ohjausmekanismi noudattaa integraatiolähestymistapaa, ja sitä toteutetaan niin horisontaalisesti eri osastojen välillä kuin vertikaalisestikin hallinnon eri tasojen välillä: ”Tämä Irlannin älykkään talouden strategia on ensisijaisen tärkeä, ja sitä toteutetaan kaikilla hallituksen eri tasoilla” (Government of Ireland, 2008, 105). Sektoripolitiikkojen koordinoinnin on tarkoitus tapahtua eri ministeriöyksiköissä, ja asianomaisten ministerien on raportoitava säännöllisesti ja järjestelmällisesti ensisijaisessa toimenpiteessä saavutetusta edistyksestä. Tämän lisäksi pääministeri perusti vuonna 2009 työryhmän, joka osallistuu strategian toteuttamiseen. Työryhmän puheenjohtajana toimii pääministerin kanslian pääsihteeri, ja sen jäseniä ovat yritys- ja yliopistomaailman sekä ministeriöiden edustajat. Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran heinäkuussa 2009, ja sen on tarkoitus esitellä strategian toteuttamista koskeva raporttinsa Irlannin hallitukselle maaliskuussa 2010.

Tässä yhteydessä on korostettava, että strategiassa esitetyt poliittiset toimenpiteet ovat yhteydessä nykyisiin toimenpiteisiin, politiikkoihin ja strategioihin, jotka sisältyvät [kauden 2007–2012 hallitusohjelmaan](#) ja siihen liittyviin poliittisiin asiakirjoihin. Tämä yhteys on olennaisen tärkeä, jotta politiikka saadaan suunnatuksi kohti talouden uudistamista (Government of Ireland, 2008). Strategialla koordinoidaan esimerkiksi eri sektorien toimenpiteitä suhteessa muihin strategioihin, kuten vihreää teknologiaa koskevaan strategiaan sekä [kauden 2006–2013 tiede-, teknologia ja innovaatiostrategiaan \(Strategy for Science, Technology and Innovation\)](#). Vihreään teknologiaan siirtymiseen tarvittavan infrastruktuurin rakentamisen alalla toimenpiteet on sovitettu yhteen [kauden 2002–2020 kansallisen maankäyttöstrategian \(National Spatial Strategy\)](#) kanssa. Eri sektorikohtaiset ja horisontaaliset strategiat ovat tällä tavoin yhteydessä sekä toisiinsa että Irlannin julkishallinnon strategiseen toimintatapaan.

Strategia toteutetaan kovan ja pehmeän politiikan välineiden avulla:

- (1) Talouden välineet: sektorikohtaiset verokannustimet, kuten verolainsäädäntö, investointikannustimet ja vihreää älykästä taloutta koskeva pääomasijoitusten ohjelma
- (2) Sääntely: mm. suurempaa energiatehokkuutta ja uusiutuvien energianlähteiden käyttöön siirtymistä edistävä sääntely, julkista liikennettä koskeva lakiehdotus, jolla uudistetaan linja-automarkkinoiden lupakäytäntöä
- (3) Uudet toimintasuunnitelmat ja -strategiat: useilla eri sektoreilla, kuten koulutus-, terveydenhuolto-, energia- ja liikennealalla
- (4) Institutionaaliset järjestelyt: tuetaan sektorikohtaisten suunnitelmien toteuttamista.

Strategian toteuttamisen kannalta olennaisen tärkeänä pidetään eri sidosryhmien osallistumista ja ennen kaikkea työmarkkinaosapuolten kanssa tehtävää yhteistyötä, jonka tavoitteena on luoda tiiviimpi yhteys talous- ja sosiaalipolitiikan välille. Lisäksi perustetaan

vihreitä yrityksiä koskeva korkean tason toimintaryhmä, jonka tehtävänä on kehittää talouden eri sektorit kattava Irlannin vihreiden yritysten toimintasuunnitelma.

Yhdistynyt kuningaskunta: Prosperity without Growth -raportti

Kehitysprosessi

Vaurautta ilman kasvua käsittelevän ”Prosperity without Growth” -raportin julkaisi Yhdistyneen kuningaskunnan kestävä kehityksen toimikunta [UK Sustainable Development Commission](#), SDC). SDC on kestävä kehitystä käsittelevä maan hallituksen riippumaton neuvoa-antava elin, josta tuli vuonna 2006 hallituksen ”vahtikoira” kestävä kehitystä koskevissa asioissa. SDC mm. seuraa ja raportoi, kuinka tehokkaasti maan hallitus edistää kestävä kehitystä omilla poliittisilla päätöksillään. Se toimii neuvoa-antavassa roolissaan laatimalla ympäristöön, yhteiskuntaan ja talouteen liittyvistä kiistanalaisista aiheista tietopohjaisia raportteja, jotka se toimittaa maan hallitukselle. Vuonna 2008 SDC antoi talousasiain valtuutetulle, Surreyn yliopiston professorille Tim Jacksonille tehtäväksi laatia raportti, joka saa lukijansa pohtimaan nykyisiä talousjärjestelmiä uudesta näkökulmasta ja miettimään talouskasvun ja kestävä kehityksen välistä yhteyttä. Työn tuloksena syntyi maaliskuussa 2009 julkaistu [Prosperity without Growth](#) -raportti, johon kulmineoiti kaikki laajamittainen työ, jota SDC:ssä oli viiden edeltävän vuoden ajan tehty muun muassa Redefining Prosperity -ohjelman yhteydessä. Tämä vaurauden uudelleen määrittämisestä koskeva ohjelma käsitti useita seminaareja ja tapaamisia, joihin osallistui eri sidosryhmien edustajia päätöksentekijöistä tutkijoihin. Myös Surreyn yliopiston tutkijaryhmä antoi panoksensa raporttiin.

Käsitys talouskasvusta sekä sen suhteesta kestävään kehitykseen

Raportissa analysoidaan kasvun sekä kasvavan ympäristökriisin ja ”sosiaalisen laman” (joka tarkoittaa yhä suurempaa tyytymättömyyttä elämään ja henkisiä ongelmia) välistä yhteyttä nyky-yhteiskunnassa. Siinä pohditaan kasvua sekä sen suhdetta kestävään kehitykseen ja ehdotetaan, että toiminnan lähtökohtana on oltava kasvun dilemman ratkaiseminen: raportin mukaan talouskasvun sosiaalinen dilemma muodostuu siitä, että kasvun oletetaan luovan vaurautta, vaikka näin ei juuri ole tapahtunut. Vaikka on olemassa useita syitä, miksi jatkuva talouskasvu on välttämätöntä pysyvän vaurauden saavuttamiseksi⁸, ihmisten henkinen hyvinvointi (tyytyväisyys elämään, henkinen terveys ja onnellisuus) on vähentynyt merkittävästi. Raportissa vauraus määritellään mahdollisuudeksi voida hyvin henkisesti, saavuttaa parempi sosiaalinen yhteenkuuluvuus, lisätä omaa hyvinvointiaan ja samalla kuitenkin vähentää materiaalista vaikutusta ympäristöön (SDC, 2009, 38). Ympäristön näkökulmasta tarkasteltuna kasvun dilemma käsittää toisaalta halun ylläpitää talouden vakautta ja toisaalta tarpeen vähentää resurssien käyttöä ja päästöjä: ”Tämä dilemma syntyy, kun ympäristövaikutukset lisääntyvät talouden tuottavuuden mukana: mitä enemmän talous tuottaa, sitä suurempi on ympäristövaikutus, kun muut tekijät pysyvät samana.” (SDC, 2009, 76)

⁸ Raportissa mainitaan kolme syytä: ensinnäkin henkinen hyvinvointi edellyttää materiaalista vaurautta, toiseksi talouskasvu korreloi vahvasti joidenkin vaurauden kannalta olennaisten ”perusoikeuksien”, esim. oikeus terveyteen ja koulutukseen, kanssa ja kolmanneksi talouden ja yhteiskunnan vakaus edellyttää kasvua, kun taas negatiivinen kasvu näyttää aiheuttavan epävakautta (SDC, 2009).

Tässä yhteydessä on tärkeää ymmärtää, mistä tämä dilemma juontaa juurensa. Raportin mukaan kasvun dilemma juontuu kahdesta taustalla olevasta ja toisiinsa liittyvästä taloudellisen syklin ominaisuudesta, nimittäin talouskasvua kiihdyttävistä kulutus- ja tuotantomalleista. Yhtäällä voiton mahdollisuus kannustaa uusien, parempien tai halvempien tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen jatkuvassa innovaation ja ”luovan tuhoamisen” prosessissa (SDC, 2009, 60). Toisaalta näiden tuotteiden markkinat perustuvat laajenevaan kuluttajakysyntään, jota vauhdittaa monimutkainen sosiaalinen logiikka. Raportissa väitetään, että nämä kaksi tekijää muodostavat yhdessä kasvun veturin, johon modernit taloudet perustuvat, ja lukitsevat yhteiskunnan kulutusmyönteisyyden rautahäkkiin (SDC, 2009, 62). Kulutusjohtoisella kasvulla ei siis raportin mukaan ole onnistuttu luomaan lisää vaurautta, ja sen taustalla on ollut seuraavanlaisia tekijöitä (SDC, 2009):

- a) Makrotaloudellisesta näkökulmasta talouskasvu on osoittautunut ainoaksi puolustusmekanismiksi työttömyyttä ja epävakautta vastaan. Negatiivinen kasvu (degrowth) on jossain määrin todettu ympäristön kannalta kestäväksi mutta epävakaa ratkaisuksi pienentyvän tuottavuuden vuoksi.
- b) Sosiaalisesta ja yksilön näkökulmasta kulutusjohtoinen kasvu on osa yhteiskuntiemme nykyistä kulutusmyönteisyyden kulttuuria. Tämän logiikan mukaan yksilöillä on tapana kuluttaa yhä enemmän, sillä tavarat ovat useille hyvää asemaa kuvaavia statussymboleja.
- c) Poliittisesta näkökulmasta kasvun irrottaminen resurssien käytöstä ja suurempi tehokkuus ovat olleet parhaita lääkkeitä, joilla hillitään kulutusjohtoista kasvua.

Raportissa siis pohditaan, mitä muutoksia on tarpeen tehdä, ja kyseenalaistetaan tällä tavoin modernien talouksien rakenne. Siinä vaaditaan erilaista kasvua sekä yhteiskunnallista ja instituutionaalista muutosta nykyisen kulutusmyönteisen kulttuurin suuntauksen muuttamiseksi. Erilaisella kasvulla on tarkoitus vähentää rakenteellista riippuvuutta kulutusjohtoisesta kasvusta ja tarjota uudenlainen mekanismi välttämättömän vakauden saavuttamiseksi. Kasvun olisi perustuttava ”saastuttamattomiin energianlähteisiin ja muiden kuin materiaalistien palvelujen myyntiin saastuttavien tuotteiden sijasta” (SDC, 2009, 76). Raportissa väitetään, että vihreään talouteen ja vihreään kasvuun liittyvät aloitteet ovat ensiaskel nykyisen talouskasvumallin muutoksessa kohti ympäristön kannalta kestävämpää kasvumallia. Dilemma muodostuu kuitenkin siitä, että vihreän talouden ja kasvun tärkeimpänä veturina on edelleen kulutusjohtoinen kasvu.

Lyhyesti sanottuna raportissa kyseenalaistetaan rikkaiden maiden kulutukseen perustuva jatkuvan talouskasvun oletus, ja siinä todetaan, että vauraus on mahdollista saavuttaa ilman kulutusjohtoista talouskasvua. Tämä tapaustutkimusraportti eroaa muista strategioista siltä osin, että siinä korostetaan tarvetta asettaa talouskasvulle ympäristölliset ja yhteiskunnalliset rajat sekä muuttaa yhteiskuntiemme kulutusmyönteistä kulttuuria.

Tavoitteet ja aihealueet

Yksi raportin päätavoitteista on tarjota johdonmukaiset perusteet politiikalle ja tukea maan hallitusta politiikan toteuttamisessa. Raportin olennaisin viesti on, että vauraus ilman kasvua ei enää ole länsimaisissa kehittyneissä talouksissa pelkkä utopistinen unelma, vaan taloudellinen ja ekologinen välttämättömyys (SDC, 2009, 12). Kestävän talouden saavuttamiseksi raportissa esitellään 12 vaihetta, jotka voidaan jaotella kolmeen ryhmään:

(a) Kestävän makrotalouden rakentaminen

Raportissa esitetään, että nyt on aika kehittää uudenlainen kestävä kehitystä tukeva makrotalousteoria, jossa talouden vakaus ei edellytä jatkuvaa kasvua ja yhä suurempaa materiaalista suoritustehoa. Tavoitteen saavuttamiseksi määritellään neljä politiikan alaa:

- 1) makrotaloudellisen potentiaalin kehittäminen
- 2) investointi julkisiin varoihin ja infrastruktuuriin
- 3) rahoituskurin ja julkisen talouden vakauden lisääminen
- 4) makrotaloudellisen tilinpidon uudistaminen.

(b) Henkisen hyvinvoinnin mahdollisuuksien suojaaminen

Raportin mukaan vauraudesta saadaan pysyvää ainoastaan vapauttamalla ihmiset materialistisesta kulutuskulttuurista ja tarjoamalla luovia mahdollisuuksia henkiseen hyvinvointiin, kuitenkin planeettamme ekologisissa rajoissa. Tähän haasteeseen olisi vastattava viidellä politiikan alalla:

- 5) työnjako sekä työ- ja perhe-elämän parempi yhteensovittaminen
- 6) järjestelmän sisäisen eriarvoisuuden poistaminen
- 7) potentiaalin ja henkisen hyvinvoinnin mittaaminen
- 8) inhimillisen ja sosiaalisen pääoman vahvistaminen
- 9) kulutuskulttuurin suunnan muuttaminen.

(c) Ekologisten rajojen kunnioittaminen

Prosperity without Growth -raportissa väitetään, että taloudelliselle toiminnalle on pikaisesti asetettava selvät resursseihin ja ympäristöön liittyvät rajat, joiden noudattamiseksi on suunniteltava poliittiset toimintamallit. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi esitetään kolme poliittista ehdotusta:

- 10) selkeästi määriteltyjen luonnonvarojen käyttöön ottoa koskevien rajojen käyttöönotto
- 11) kestävän verouudistuksen toteuttaminen
- 12) teknologiasiirtojen ja kansainvälisen ekosysteemien suojelun edistäminen.

Raportissa kerrotaan lähemmin näistä 12 vaiheesta ja annetaan niistä esimerkkejä (SDC, 2009, 103–107).

Hallinta ja toimeenpano

Yhdistyneen kuningaskunnan kestävä kehityksen toimikunta (SDC) haluaa herättää keskustelua raportissa esille otetuista aiheista. Raportti on toimitettu maan pääministerille, hallituksen ministereille ja hajautetun hallinnon johdolle sekä yritysmaailman ja kansalaisyhteiskunnan edustajille. Kansallisena kestävä kehityksen toimikuntana SDC ei kuitenkaan voi kehittää ja ottaa käyttöön politiikkatoimia, vaan ainoastaan laatia ehdotuksia maan hallitukselle.

Raportin mukaan kansalaiset olisi otettava aktiivisesti mukaan vaurauten tähtäävään hallintaprosessiin siten, että he osallistuvat sekä tehtävämandaatin laatimiseen että pysyvään vaurauten johtavan muutoksen toteuttamiseen. Hallituksille on annettava keskeinen tehtävä päätoimijoina yhteisen sosiaalisen vaurauden suojelussa ja päävastuu makrotaloudellisesta vakaudesta (SDC, 2009). Viimeksi mainitun osalta hallitukset ovat tällä hetkellä konfliktitilanteessa: niin kauan kuin makrotalouden vakaus on riippuvainen

talouskasvusta, hallitusten on syytä tukea vakautta edistäviä yhteiskunnallisia rakenteita. Materialistisen ja individualistisen ajatusmallin mukaisen kapea-alaisen kasvun tavoittelu on "yhteisen hyvän vääristelyä", ja sillä pyritään heikentämään hallituksen legitiimiä asemaa (SDC, 2009, 98). Näin ollen raportissa ehdotetaan, että hallitusten olisi toteutettava toimenpiteitä makrotalouden vapauttamiseksi kulutusjohtoisen kasvun rakenteellisista vaatimuksista. Tällä tavoin hallituksille jäisi aikaa hoitaa tehtävänsä eli saavuttaa sosiaaliset ja ekologiset tavoitteensa ja suojata pitkän aikavälin intressejä. Raportin mukaan hallituksen roolin tukemiseksi tarvitaan pikaisesti uutta visiota hallintamallista.

Prosperity without Growth -raportissa esitetään lisäksi useita hallintatoimenpiteitä ja toteutusvälineitä, joilla saavutetaan kuvatut tavoitteet ja joihin kuuluvat

- (a) **talouspoliittiset välineet:** toteutetaan verouudistus eli siirretään verorasitusta tuloista luonnonvaroihin ja päästöihin, luodaan kannustimet investointien kohdentamiseksi makrotalouden kestäväen kehityksen potentiaalin kehittämiseen.
- (b) **sisäpoliittiset muutokset:** sovitetaan työ ja perhe-elämä paremmin yhteen, luodaan ja suojellaan yhteisiä julkisia alueita, lujitetaan yhteisöperusteisia kestävyysaloitteita, vähennetään työvoiman maantieteellistä liikkuvuutta, tarjotaan vihreitä työpaikkoja koskevaa koulutusta, lisätään vaurauden mittaamiseen liittyviä tilastointivalmiuksia.
- (c) **globaalin teknologiarahaston luominen:** investoidaan uusiutuviin energianlähteisiin, energiatehokkuuteen ja hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen sekä hiilinielujen (kuten metsien) ja biologisen monimuotoisuuden suojeluun kehitysmaissa.

Yhteenvetotaulukko: strategiat, aloitteet ja toimet

Seuraavassa taulukossa esitetään yhteenveto edellä kuvatuista kuudesta strategiasta, aloitteesta ja toimesta. Ne on jaoteltu neljään osa-alueeseen, jotka ovat i) kehitysprosessi, ii) käsitys kasvusta ja sen yhteydestä kestäväen kehitykseen, iii) tavoitteet ja aihealueet sekä iv) hallintamekanismit ja toteutusvälineet.

	UNEP: Vihreää taloutta koskeva aloite	OECD: Vihreän kasvun strategian laadinta	EU: Eurooppa 2020 -strategia	Itävalta: "Growth in Transition"	Irlanti: "Smart Economy Strategy"	Yhdistynyt kuningaskunta: "Prosperity without Growth"
Kehitysprosessi	Vihreää taloutta koskeva aloite (Green Economy Initiative, GEI): UNEPin käynnistämä aloite, jota on kehitetty yhdessä muiden YK:n organisaatioiden, tutkimuslaitosten, asiantuntijaryhmien, elinkeinoelämän ja ympäristöjärjestöjen kanssa. Global Green New Deal (GGND) : GEI-aloitteen yhteydessä kehitetty aloite, jonka valmistelussa kuultiin YK:n ja hallitustenvälistä organisaatioita ja joka esiteltiin G20-valtioiden huippukokouksessa vuonna 2009.	OECD:n 30 jäsenvaltion edustajat allekirjoittivat ministerineuvoston kokouksessa vihreää kasvua koskevan julistuksen ja valtuuttivat OECD:n kehittämään vihreän kasvun strategian (GGS) . Strategiaa kehitetään OECD:n komiteoiden ja osastojen horisontaalisena hankkeena. Väliraportti esitetään ministerineuvoston kesäkuun 2010 kokoukselle ja loppuraportti vuoden 2011 ministerineuvoston kokoukselle, jossa tehdään lopullinen päätös strategiasta.	Eurooppa 2020 -strategia laadittiin komission tiedonannon muodossa, ja siitä päätetään maaliskuun 2010 lopulla järjestettävässä Eurooppa-neuvoston kevätkokouksessa. Strategian kehittämiseksi komissio toteutti marraskuusta 2009 tammikuun 2010 puoliväliin kestäneen kuulemisprosessin. EU 2020 -nimiseen kuulemisasiakirjaan saatiin yhteensä noin 1 400 vastausta eri sidosryhmiltä.	Muuttuvaa kasvua koskeva aloite käynnistettiin Itävallan ympäristöministeriössä. Aloitetta kuvataan sidosryhmien vuoropuheluksi, johon osallistuu kumppaneita eri aloilta, mm. viiden ministeriön, elinkeinoelämän, alueviranomaisten ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Aloite käynnistettiin vuonna 2008, ja tähän mennessä on järjestetty neljä seminaaria ja yksi kansainvälinen konferenssi.	Irlannin hallitus hyväksyi älykkään talouden strategian joulukuussa 2009. Siinä esitetään toimenpiteitä, joilla maan talous uudistetaan viiden vuoden aikana (2009–2014). Strategian kehittämistyö aloitettiin pääministerin kanslian johdolla toimivassa talouden elpymistä käsittelevässä komiteassa. Sitä kehitettiin yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja hallituksen komiteoiden kanssa.	Yhdistyneen kuningaskunnan kestävän kehityksen toimikunta SDC (joka on hallituksen riippumaton neuvoa-antava elin ja seuraa sen edistymistä kestävästä kehitystä koskeissa asioissa) julkaisi vuonna 2009 Prosperity without Growth -raportin , jonka laatijana oli talousasiain valtuutettu, professori Tim Jackson. Raportti perustuu mm. SDC:n Redefining Prosperity -ohjelman yhteydessä tehtyyn työhön. Tämän vaurauden uudelleen määrittämistä koskevan ohjelman puitteissa järjestettiin useita seminaareja ja tapaamisia, joihin osallistui sidosryhmien edustajia päätöksentekijöistä tutkijoihin.
Käsitys kasvusta ja sen suhteesta kestävään kehitykseen	Investoinnit vihreään teknologiaan ja uusiutuvaan energiaan ovat kasvun uusia vetureita. Ympäristön tilan heikkenemistä voidaan torjua suuremmalla tehokkuudella, kun taas koulutuksen avulla luodaan lisää työpaikkoja. Keskitytään kestävään talouskasvuun ottamalla samalla ympäristö- ja sosiaalasiat entistä paremmin huomioon.	Taluskasvu saavutetaan vihreillä investoinneilla, resurssien käytön vähentämisellä ja kiinnittämällä enemmän huomiota sosiaaliseen hyvinvointiin ja köyhyyden vähentämiseen. Tavoitteen saavuttamisessa korostetaan taluskasvun irrottamista resurssien käytöstä ja suurempaa tehokkuutta.	Strategia on EU:n vastaus talous- ja rahoituskriisin haasteisiin ja siinä kuvataan alustavat toimet kriisistä irtautumiseksi. Päätaavoite on edelleen taluskasvu, jota ei yleisesti ottaen kyseenalaisteta. Viittaukset "muutokseen" (ei palata kriisiin edeltävään tilaan) ja "toisiinsa liittyviin aiheisiin" voivat kuitenkin olla merkki integroivasta lähestymistavasta. Strategiassa ehdotetaan "älykästä, kestävä ja osallistavaa kasvua", ja sen päätavoite on "palauttaa kilpailukyky, lisätä tuottavuutta ja saattaa EU vaurastumisen polulle".	Vaikka taluskasvulla on merkittävä tehtävä länsimaiden talouksissa, Growth in Transition -aloitteessa peräänkuulutetaan kestävä kehityksen mukaista laadullista kasvua. Laadullinen kasvu tarkoittaa elämänlaatua, ihmisten hyvinvointia, sosiaalista yhteenkuuluvuutta jne. Tästä syystä perinteinen käsitys taluskasvusta kyseenalaistetaan ja pyritään sen sijaan löytämään uusi innovatiivinen toimintatapa.	Älykkään talouden strategiassa tunnustetaan neljän pääomamuodon (inhimillinen, fyysinen, ympäristö- ja sosiaalinen, pääoma) välinen riippuvuusuhde. Määrällisestä kasvusta siirrytään laadulliseen kehitykseen investoimalla uusiutuvaan energiaan, uuteen teknologiaan ja innovointiin sekä yhdistämällä suurempi tuottavuus suurempaan energiatehokkuuteen. Strategiassa kyseenalaistetaan perinteiseen taluskasvuun liittyvä loppumattoman kasvun paradigma.	Raportissa todetaan, että on keskeisen tärkeää löytää ratkaisu nykyiseen kasvun dilemmaan. Kasvun dilemma viittaa siihen, että taluskasvun tavoitteena olevaa vaurautta ei raportin mukaan ole saavutettu. Siinä haastetaan nykytalouksien rakenne ja vaaditaan uudenlaista kasvua sekä yhteiskunnallista ja institutionaalista muutosta. Vihreää kasvua pidetään ensiaskeleena kohti muutosta, jonka toteuttaminen edellyttää nykyistä enemmän toimia. Raportin mukaan taluskasvulle on asetettava ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevat rajat ja länsimaisten yhteiskuntien kulttuurin on tultava muutos.

	UNEP: Vihreää taloutta koskeva aloite	OECD: Vihreän kasvun strategian laadinta	EU: Eurooppa 2020 -strategia	Itävalta: "Growth in Transition"	Irlanti: "Smart Economy Strategy"	Yhdistynyt kuningaskunta: "Prosperity without Growth"
Tavoitteet ja aihealueet	GEI:n tavoitteena on siirtyä vähähiiliseen talouteen kohdentamalla politiikka ja investoinnit (-) puhtaaseen teknologiaan (-) uusiutuvaan energiaan (-) vesihuoltoon (-) vihreään liikenteeseen (-) jätehuoltoon (-) vihreään rakentamiseen (-) kestäväan maa- ja metsätalouteen. GGDN:n tavoitteena on elvyttää talouskriisistä kärsinyt maailmantalous keskittymällä edellä mainitun kaltaisiin aiheisiin.	Päätavoitteena on siirtyä nopeasti kestäväan maailmantalouteen. Tavoite saavutetaan kannustinpaketeilla ja uusilla vihreillä investoinneilla (lyhyt aikaväli) sekä kehittämällä ympäristöystävällistä infrastruktuuria (pitkä aikaväli). Strategian ensisijaiset alat ovat (-) ilmastonmuutos (-) köyhyyden vähentäminen (-) resurssien kestävä hallinta (-) kestävä kulutus ja tuotanto (-) energiavarmuus (-) koulutus (-) hallinta- ja ohjausjärjestelmät.	Eurooppa 2020 -strategialla pyritään älykkääseen, kestäväan ja osallistavaan kasvuun: (-) Älykäs kasvu: osaamista ja innovointia vahvistetaan tulevan kasvun vetureina (T&K-menot, koulutus, digitaalinen yhteiskunta). (-) Kestävä kasvu: rakennetaan resurssitehokas, kestävä ja kilpailukykyinen talous (kilpailukykyyn parantaminen, ilmastonmuutoksen torjunta, energiatehokkuus). (-) Osallistava kasvu: parannetaan ihmisten mahdollisuuksia edistämällä työllisyyttä ja osaamista, uudistamalla työmarkkinoita ja torjumalla köyhyyttä. Tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan viittä yleistavoitetta.	Aloitteen tarkoituksena on saada poliittiset päättäjät ja sidosryhmät ymmärtämään paremmin talouskasvun ja kestäväan kehityksen yhteydet. Tavoitteena on laadullinen kasvu, ja aloitteella pyritään herättämään keskustelua siitä, miten siirtyminen kestäväan kehityksen mukaiseen talouteen on mahdollista toteuttaa.	Strategiassa hahmotellaan Irlannin hallituksen visio siitä, kuinka tunnustetaan vakavat lyhyen aikavälin taloudelliset haasteet ja keskitytään samalla kestäväan talouden saavuttamiseen keskipitkällä aikavälillä. Visiota tukevat strategian viisi toiminta-alaa: (1) Yritystalouden turvaaminen (2) Ideat talouden rakentaminen – Innovaatioiden saari (3) Ympäristön kohentaminen ja energiahuollon varmistaminen (4) Investoinnit kriittisiin julkisiin infrastruktuureihin (5) Tehokkaat ja toimivat julkiset palvelut ja älykäs sääntely.	Raportissa esitetään 12 askelta kohti kestäväää taloutta. Ne on jaoteltu kolmeen ryhmään: (1) Kestäväan makrotalouden rakentaminen (esim. investointi julkisiin varoihin ja infrastruktuuriin, makrotalouden tilinpidon uudistaminen) (2) Henkisen hyvinvoinnin mahdollisuuksien suojaaminen (esim. tasa-arvo, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen sekä inhimillisen ja sosiaalisen pääoman vahvistaminen) (3) Ekologisten rajojen kunnioittaminen (esim. luonnonvarakäytön ja päästörajat, kestävyttä edistävä verouudistus).
Hallintamekanismit ja toteutusvälineet	UNEP on perustanut verkoston, jossa se tekee yhteistyötä mm. kansallisten hallitusten, kansalaisjärjestöjen, yritysten, kuluttajajärjestöjen ja muiden asiantuntijoiden kanssa. GEI:ssä käytetään pehmeän politiikan välineitä, kuten neuvontaa, tutkimustuotteita ja kumppanuuksia (kansallisten hallitusten ja muiden sidosryhmien kanssa). GGND:ssä kohderyhmän ovat G20-maat.	Strategiaan on tarkoitus sisällyttää kansainväliset ja kansalliset toteuttamisohjeet. Eri tasojen koordinoiminen varmistamisessa käytetään useita politiikan välineitä. Yleisemmin strategia tarjoaa toimintamallin kansallisia politiikkatoimia varten. Kansallista toteuttamista seurataan vertaisarviointien, vihreän kasvun indikaattorien ja parhaiden käytäntöjen vaihdon (avoimen koordinaation menetelmä) avulla.	Strategian toteuttamiseksi ehdotettu ohjausmekanismi perustuu kahteen tekijään: (-) Temaattinen lähestymistapa: painotus kolmessa prioriteetissa ja viidessä yleistavoitteessa, tarvitaan EU:n ja jäsenvaltioiden toimia. (-)Maakohtainen raportointi: autetaan jäsenvaltioita määrittelemään ja toteuttamaan tärkeimmät makrotalouden ja julkisen talouden tavoitteet. Toteuttamista koordinoidaan yhdennetyillä suuntaviivoilla ja jäsenvaltioille annettavilla poliittisilla suosituksilla. Kaikkia eri tasojen (EU, jäsenvaltiot ja alueet) instituutioita kehoitetaan yhteistyöhön strategian tavoitteiden saavuttamiseksi.	Growth in Transition -aloitteella pyritään herättämään keskustelua ja lisäämään tietämystä sidosryhmien keskuudessa. Konkreettisia hallintamekanismeja ja toteutusvälineitä ei vielä ole kehitetty.	Pääministerin kanslia koordinoi strategian toteuttamista. Älykkään talouden strategiassa esitetyt toimet on liitetty nykyiseen hallitusohjelmaan. Poliitiikan yhtenäistäminen on tärkeää, ja kunkin ministeriön on raportoitava säännöllisesti strategian päätavoitteissa saavutetusta edistyksestä. Pääministerin kansliaan on lisäksi perustettu työryhmä, joka avustaa strategian toteuttamisessa ja johon kuuluu ministeriöiden, yritysten ja tutkimuslaitosten edustajia. Toteuttamisessa käytetään pehmeän ja kovan politiikan välineitä, kuten sääntelyä, uusia toimintasuunnitelmia ja institutionaalisia järjestelyjä.	Prosperity without Growth -raportti on toimitettu maan hallituksen ministeriöille ja sidosryhmille keskustelun herättämiseksi (SDC voi ainoastaan antaa neuvoja). Se sisältää ohjausmekanismeja ja toteutusvälineitä koskevia ehdotuksia: (-) Talouspoliittiset välineet (esim. resurssien kulutukseen ja päästöihin perustuva verotus) (-) Sisäpoliittiset muutokset (esim. työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, työvoiman liikkuvuuden vähentäminen, koulutus vihreisiin työpaikkoihin) (-) Globaalin teknologiarahaston luominen (esim. investoinnit uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen).

Päätelmät

Kaikki tässä tapaustutkimuksessa esitellyt strategiat, aloitteet ja toimet on laadittu vastauksena meneillään olevaan rahoitus- ja talouskriisiin. Niissä käsitellään ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä aiheita talouden kehityssuuntausten näkökulmasta. Vaikka asiakirjojen pääpainotus vaihtelee ja niillä on eri tehtävä päätöksentekoprosessissa, kaikki niistä OECD:n vihreän kasvun strategiaa lukuun ottamatta on kehitetty yhteistyössä sidosryhmien kanssa (eli kuulemismenettelyssä tai konferensseissa ja seminaareissa). OECD:n vihreän kasvun strategiaa on tarkoitus kehittää sen omissa komiteoissa ja osastoissa.

Edellä mainituissa kuudessa strategiassa, aloitteessa ja toimessa ymmärretään kasvu ja sen suhde kestävään kehitykseen eri tavoin. Toisaalta UNEPin vihreää taloutta koskevassa aloitteessa, OECD:n vihreän kasvun strategian laadinnassa ja Euroopan komission Eurooppa 2020 -tiedonannossa on omaksuttu perinteinen talouskasvumalli, vaikka niissä todetaankin, että ympäristö- ja sosiaalineläkökohdat on otettava paremmin huomioon talouskasvua koskevassa lähestymistavassa. Asiakirjoissa kehoitetaan lisäämään vihreään teknologiaan ja innovaatioihin tehtäviä investointeja ja uusiutuvien energianlähteiden käyttöä sekä peräänkuulutetaan resurssien käytön suurempaa tehokkuutta ja kasvun irrottamista resurssien käytöstä. Sen sijaan kansallisissa strategioissa, aloitteissa ja toimissa perinteinen talouskasvu kyseenalaistetaan eriasteisesti. Irlannin älykkään talouden strategia suuntautuu kohti laadullista kasvua ja kyseenalaistaa länsimaisten yhteiskuntien loputtoman kasvun paradigman. Itävallan Growth in Transition -aloitteessa ja Yhdistyneen kuningaskunnan kestävä kehityksen toimikunnan Prosperity without Growth -raportissa vaaditaan laadullista kasvua, jossa otetaan huomioon elämänlaatuun ja ihmisten hyvinvointiin liittyvät asiat. Vihreää kasvua pidetään niissä ensiaskelena kohti kestävää taloutta, vaikka tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaankin vielä lisää toimia.

Strategioissa, aloitteissa ja toimissa käsitellyt tavoitteet ja aihealueet ovat laajoja, mutta niissä keskitytään yhteyden luomiseen talouskasvun ja kestävä kehityksen välille siten, että ympäristö- ja hyvinvointikysymykset otetaan yhä paremmin huomioon. Useimmin mainitut aiheet koskevat toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi sekä uusiutuvien energianlähteiden käytön, energiatehokkuuden, vihreän teknologian ja innovaatioiden lisäämiseksi. Lisäksi asiakirjoissa viitataan usein tehokkaisuuteen ohjaus- ja hallintamekanismeihin sekä julkisiin palveluihin.

Hallintamekanismit ja politiikan välineet vaihtelevat luonnollisesti sen mukaan, mikä on strategian, aloitteen tai toimen käynnistäneen tahon vastuuala ja asema päätöksentekoprosessissa. Mekanismit ja välineet sisältävät pehmeän politiikan välineisiin kuuluvan verkottumisen (UNEP), vertaisarviointiin, indikaattoreihin ja hyvien käytäntöjen vaihtoon keskittyneet kansalliset politiikat (OECD) sekä korkean tason poliittiset strategiat, joihin sisältyy selkeästi määritellyt raportointijärjestelmät (EU ja Irlanti). Growth in Transition -aloite ei vielä sisällä hallintamekanismeja ja toteutusvälineitä, kun taas Prosperity without Growth -raportissa tehdään Yhdistyneen kuningaskunnan kestävä kehityksen toimikunnan neuvoa-antavan roolin mukaisesti yleisiä ehdotuksia.

Viitteet

Baumgärnter, S. & Quaas, M. (2010) "What is sustainability economics?", *Ecological Economics*, 69 (3), s. 445–450.

Baumol, W.J. ym. (2007) *Good Capitalism, Bad Capitalism, and the Economics of Growth and Prosperity*, New Haven: Yale University Press.

Daly, H. (1996) *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*, Boston: Beacon Press.

Euroopan komissio (2010a) Lissabonin strategian arviointiasiakirja, SEK (2010) 114 lopullinen, 2.2.2010, http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/lisbon_strategy_evaluation_en.pdf.

Euroopan komissio (2010b) Europe 2020 – public consultation: Overview of responses, SEC (2010), http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/overview_responses.pdf

Euroopan komissio (2010c) Eurooppa 2020 – Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia, KOM (2010) 2020, <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

Euroopan komissio (2009) Tulevaa EU 2020 -strategiaa koskeva kuuleminen, KOM (2009) 647 lopullinen, http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/eu2020/docs/com_2009_647_fi.pdf

Eurooppa-neuvosto (2000) Puheenjohtajan päätelmät, Lissabonin Eurooppa-neuvosto, 23.–24. maaliskuuta 2000, http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

Government of Ireland (2008) *Building Ireland's Smart Economy: A Framework for Sustainable Economic Renewal*, http://www.taoiseach.gov.ie/eng/Building_Ireland's_Smart_Economy/Building_Ireland's_Smart_Economy_.pdf

Martinez-Alier, J. (2009) "Socially Sustainable Economic De-growth", *Development and Change*, 40 (6), s. 1099–1119.

OECD (2009a) OECD Declaration on Green Growth, C/MIN(2009)5/ADD1/FINAL, annettu ministerineuvoston kokouksessa 25. kesäkuuta 2009 [http://www.oecd.org/olis/2009doc.nsf/LinkTo/NT00004886/\\$FILE/JT03267277.PDF](http://www.oecd.org/olis/2009doc.nsf/LinkTo/NT00004886/$FILE/JT03267277.PDF)

OECD, (2009b) *Issues Paper/Discussion questions: Green Growth and Sustainable Development*. Paper for the OECD Conference Centre Paris. SG/SD(2009)1

OECD (2009c) *OECD and Green Growth*, OECD Brochure, <http://www.oecd.org/dataoecd/42/28/44273385.pdf>.

OECD (2008) 2008 Annual Report on Sustainable Development Work in the OECD, <http://www.oecd.org/dataoecd/61/32/42177377.pdf>

Rapp Nilsen, H. (2010) "The joint discourse 'reflexive sustainable development – From weak towards strong sustainable development", *Ecological Economics*, 69 (3), s. 495–501.

Rodrik D. (2008), *One Economics, Many Recipes: Globalisation, Institutions and Economic*, Princeton: University Press.

Schäfer, A. (2006) "A new form of governance? Comparing the open method of co-ordination to multilateral surveillance by the IMF and the OECD", *Journal of European Public Policy*, 13 (1), s. 70–88.

SDC (Sustainable Development Commission) (2009) *Prosperity without Growth? The transition to a sustainable economy*, UK Sustainable Development Commission, http://www.sd-commission.org.uk/publications/downloads/prosperity_without_growth_report.pdf

Sedlacko, M. & Gjoksi, N. (2009) "Sustainable development and economic growth: Overview and reflections on initiatives in Europe and beyond", *ESDN Quarterly Report*, December 2009, <http://www.sd-network.eu/?k=quarterly%20reports>.

Spangenberg, J. ym. (2002) "Sustainable Growth Criteria: Minimum benchmarks and scenarios for employment and the environment", *Ecological Economics*, 42 (3), s. 429–443.

UNEP (2009a) *Global Green New Deal: Policy Brief*, March 2009, http://www.unep.org/pdf/A_Global_Green_New_Deal_Policy_Brief.pdf

UNEP (2009b) *Global Green New Deal: An Update for the G20 Pittsburgh Summit*, September 2009, <http://www.unep.org/greeneconomy/LinkClick.aspx?fileticket=ciH9RD7XHwc%3d&tabid=1371&language=en-US>.